

Nr 267.

Av herr **Wistrand**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Kungl. Maj:t föreslår i proposition nr 76 jämlikt § 87 regeringsformen riksdagen att antaga ett förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350). Sagda lag, vars giltighet upphör den 30 juni 1948, föreslås förlängd till och med den 30 juni 1949.

Genom valutalagen har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet att, när riksdagen ej är samlad, under vissa förutsättningar förordna om inskränkning i olika hänseenden av förfoganderätten över utländska betalningsmedel m. m. Under tid, då riksdagen är samlad, äger Kungl. Maj:t enahanda befogenhet efter inhämtande av riksdagens samtycke. Med stöd av valutalagen har valutaförordningen utfärdats, vars giltighetstid sammanfaller med valutalagens.

Här ifrågavarande fullmaktslagstiftning tillkom som en beredskapslagstiftning för att förhindra en kapitalutströmning respektive kapitalinströmning orsakad av krig, krigsfara eller krig mellan främmande makter. Såsom saklig förutsättning för att införa en valutareglering med stöd av denna lagstiftning anförde departementschefen krig eller krigsfara, vari riket befinner sig eller eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden. I anslutning härtill anförde bankoutskottet, att syftet med valutarestriktionerna vore att å ena sidan skydda valutareserven vid kapitalflykt och å andra sidan vid kapitalinströmning minska riskerna för en sådan utveckling på den svenska valuta- och penningmarknaden, som skulle avsevärt försvåra riksbankens valutavärdande verksamhet.

Genom den senaste tidens utveckling i fråga om guld- och valutareserverna torde för närvarande icke förutsättningar föreligga för kapitalutströmning och torde icke heller inom en överskådlig framtid vara sannolika. Anledning torde heller icke förefinnas att räkna med en kapitalinströmning i alla händelser icke av så betydande storleksordning att riksbankens valutavärdande verksamhet därigenom skulle försvåras. Något behov av att bibehålla förevärande fullmaktslagstiftning av dessa anledningar synes icke föreligga.

Valutalagen, som ursprungligen gällde till och med den 31 mars 1940 och sedan successivt förlängts, senast genom lag den 2 maj 1947, har således genom det sistförflutna årets utveckling på guld- och valutaområdet fått sina förutsättningar radikalt förändrade, vilket borde föranleda nya överväganden från riksdagens sida.

I fråga om sättet för en tillämpning av valutalagen uttalade departementschefen i proposition nr 290 till 1939 års riksdag, att den av naturliga skäl borde användas »endast för att vinna en eventuellt erforderlig komplettering av vad som står att vinna på andra vägar och närmast då genom direkta överenskommelser med berörda parter. Förordnanden enligt lagen torde redan på denna grund få förutsättas föregångna av förhandlingar.» Med anledning av de betänkligheter, som från vissa remissinstansers sida då uttalades för alltför vittgående statliga ingripanden i näringslivets och den enskildes handlingsfrihet, som skulle kunna företagas med stöd av valutalagen, underströk bankoutskottet departementschefens uttalanden i dessa hänseenden och anförde, att »med den avfattning, bestämmelserna om lagens tillämpning erhållit i det nu föreliggande departementsförslaget, synes emellertid ett missbruk av fullmakten näppeligen vara att befara».

Sedan föregående års riksdag har valutalagen fått en utvidgad tillämpning, därigenom att Kungl. Maj:t med riksdagens medgivande bemyndigat valutakontoret att med stöd av 10 § valutaförordningen föreskriva hembudsskyldighet för utländska betalningsmedel och utländska fordringar, varom kungörelse utfärdades den 21 oktober 1947. Riksdagens medgivande innefattade förutom utländska betalningsmedel och utländska fordringar även utländska värdepapper, vilka sistnämnda icke innefattades i valutakontorets kungörelse. En ytterligare utvidgning av valutalagens tillämpning genom att förordnandet om hembudsskyldighet utsträcker till att omfatta även utländska värdepapper borde icke kunna komma i fråga utan föregående förhandlingar i enlighet med riksdagens år 1939 uttalade mening. De stora värden, det här är fråga om ur den samlade svenska exportnäringens synpunkt och intresset av att inte på längre sikt skada den svenska exporten och minska dess valutainkomster, mana till en helt annan försiktighet i fråga om utnyttjande av valutalagens fullmakter.

Bankoutskottet uttalade år 1939 i anslutning till departementschefen den förvissningen, att valutalagens tillämpning komme att genomföras under hänsynstagande till handelns och samfärdselns intressen, och departementschefen underströk för sin del, att valutalagen icke var avsedd såsom medel för en reglering av utrikeshandeln och sålunda helt skilde sig från den lagstiftning, som genomförts i vissa andra länder. I föreliggande proposition nr 76 till årets riksdag ha fullmäktige i riksbanken och styrelsen för valutakontoret i skrivelse den 18 december 1947 erinrat om departementschefens uttalande och framhållit, att det kunde vålla svårigheter att vidmakthålla principen, att valutalagen icke finge bli ett medel för en reglering av utrikeshandeln, om importlicenser beviljades i sådan omfattning att landets valutatillgångar icke inrymde möjligheter att effektuera samtliga utfärdade licenser. Departementschefen har till detta uttalat, att den erforderliga samordningen mellan de importlicensbeviljande myndigheterna och valutakontoret syntes kunna säkerställas genom åtgärder, som icke förutsätta ändring i valutalagstiftningen.

I nuvarande situation, när importlicensgivningen faktiskt väsentligt överstigit landets valutatillgångar och en betydande anhopning av licenser föreligger, vars eliminerande kan beräknas erfordra mycket lång tid, kommer valutalagen följaktligen att under samma tid utgöra ett medel för utrikeshandels reglering. Även om en bättre samordning mellan de importlicensgivande myndigheterna och valutakontoret skulle i framtiden uppnås, synes det emellertid enligt min mening, som om valutaregleringen även därefter skulle förbli ett medel för reglering av utrikeshandeln, vilket icke är avsikten. Alltjämt torde det nämligen bli så, att omfattningen av licensgivning för importen kommer att bestämmas av riksbankens och valutakontorets tillgång på utländska betalningsmedel av olika slag. I praktiken innebär detta, att valutaregleringen både är ett medel och en förutsättning för en reglering av utrikeshandeln, om vilken tvivel kan hysas, huruvida den är en lösning av de nuvarande svårigheterna på betalningsbalansens område.

De motiv, som lågo till grund för valutalagens tillkomst, och de sakliga förutsättningarna för dess tillämpning genom det sistförflutna årets utveckling, äro icke längre för handen, enär fortsatt utnyttjande av fullmakten på likartat sätt som under det gångna året kan komma att på något längre sikt medföra skada för landets exportmöjligheter. Valutalagen har i praktiken kommit att tvärtemot de uttalade intentionerna bli ett medel för utrikeshandels reglering. På grund av ovan anförda synpunkter kunna allvarliga skäl anföras för att lagen icke borde förlängas utöver den 30 juni 1948.

Genom den ekonomiska utvecklingen har emellertid ett nytt läge uppkommit inom utrikeshandeln, vilket borde föranleda en omsorgsfull prövning från riksdagens sida av de möjligheter, som finnas eller kunna skapas för att återställa en friare utrikeshandel, om vars önskvärdhet alla ansvarskännande människor i vårt land äro eniga. Närmast ankommer det på Kungl. Maj:t att verkställa de utredningar och framlägga det material, varpå riksdagens prövning av hithörande spörsmål skulle kunna grundas. Då erforderlig tid härför, liksom för att förbereda en övergång till rättsligt stabilare förhållanden än fullmaktslagstiftningens, torde böra ställas till förfogande, har jag icke velat yrka avslag på Kungl. Maj:ts förevarande proposition utan i stället funnit riktigt att begränsa tiden för förlängning av valutalagens giltighet till den 1 april 1949.

På grund av vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte med beaktande av ovan framförda synpunkter bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 76, dock med den ändringen, att valutalagen den 22 juni 1939 skall äga fortsatt giltighet endast till och med den 31 mars 1949.

Stockholm den 10 mars 1948.

Karl Wistrand.